

3.2.4 הכלה והשתלבות

החל משנת 2028, שירותי הרווחה לילדים ונוער אמורים להיות אחראים למתן שירותים לכל הילדים ובני הנוער עם ובלי מוגבלויות ("הפתרון הגדול"). תוכן הפרטים טרם נקבע.

החוק בדבר חיזוק הילדים והנוער מ-2021 קבע בפעם הראשונה את חובתם המפורשת של שירותים הרווחה לילדים ונוער להמשיך ולפתח באופן מכיל את שירותיהם, ובכך נתן באופן רשמי אור ירוק לתחילת היישום בכל תחומי התמיכה והפעילות.

חרף העובדה שהחקיקה מתמקדת במכשולים העומדים בפני אנשים עם מוגבלויות להשתלבות, העיקרון המנחה של ההכלה נדון גם ביחס למכשולים חברתיים אחרים להשתלבות (כמו עוני) ("התפישה הרחבה של מושג ההכלה").

3.2.4 הכלה והשתלבות

- קיומה של מוגבלות גורמת לעיתים קרובות לא-שילובם בחברה של הסובלים ממוגבלויות, ושירותי הרווחה לילדים ונוער יוצא דופן בכך, על אף העובדה שלפחות באופן תיאורי, החוק מחייב אותם למתן שירותי קידום וחינוך באופן שווה לכל הילדים, בני הנוער ומשפחותיהם (סעיף 1 בספר החוקים הסוציאלי השמיני) (ראו גם שקופית 1.1.16).
 - לאחר עשרות שנים של מאבקים על המדיניות (המקצועית), ב-2021 החליט המחוקק באופן עקרוני להתקדם לעבר שירותים מכילים לרווחת הילדים והנוער במסגרת החוק בדבר חיזוק הילדים והנוער (KJSG). כמו כן הגדיר המחוקק מעטות בממה שלבים ליישום החוק:
 - מטרת החוק היא לסיים החל משנת 2028 את אי-שילובם של ילדים וצעירים הסובלים ממוגבלות גופנית /או שכלית לפי ספר החוקים הסוציאלי השמיני ולאגד את כל הילדים ובני הנוער בקבוצה אחת של זכאים לקבלת שירותים ("הפתרון המכיל/האחריות הכוללת של שירותי הרווחה לילדים ונוער"). ראשית, האחריות (המשותפת) להבטחת ההשתלבות השיוויונית של צעירים אלה בחברה, בקבלת טיפול רפואי, בלימודים ובתעסוקה תעבור ממערך התמיכה בהשתלבות למערך שירותי הרווחה לילד ונוער.
 - שנית, יהיה קל יותר לזהות ולתת מענה לצרכיהם החינוכיים ולצרכים של משפחותיהם (אחים, אחיות והורים) בתמיכה ובהקלה. יחד עם זאת, עקב ריבוי השאלות המקצועיות והארגוניות שמעורר מיזוג שתי המערכות הללו, הועברה שאלת היישום הקונקרטי של הארגון מחדש של הסמכות החברתית-משפטית לחקיקה עתידית. כדי להבטיח שהאחריות הכוללת תעבור בפועל לשירותי הרווחה לילדים ונוער החל מ-1.1.2028, החוק המתאים חייב יהיה להיכנס לתוקף עד ל-1.1.2027 (סעיף 10 פסקה 4 בספר החוקים הסוציאלי השמיני בצירוף סעיף 9 בחוק בדבר חיזוק הילדים והנוער).
 - בעקבות החוק בדבר חיזוק הילדים והנוער התחוללו כמה שינויים מהותיים ראשונים שחיזקו באופן משמעותי את הגישה המכילה של ספר החוקים הסוציאלי השמיני. הגדרת היעדים (סעיף 1 בספר החוקים הסוציאלי השמיני) והפילוסופיה העומדת בבסיס הסיוע והתפקידים (סעיף 9 בחוק) הורחבו לאחריות לשמירה על השתתפות שוויונית, לרבות בצורה של מתן שירותים נגישים ("עוץ, לקיחה למשמורת, תכנון הסיוע "בצורה ברורה לעין"). להגנה על ילדים עם מוגבלויות, שלקחה בחסר בעבר, ינתן מענה מפורש במסגרת החובה למומחיות מתאימה בזיהוי ובהתמודדות עם סיכונים ומצבים בעייתיים הקשורים לאנשים בעלי מוגבלויות (סעיפים 8, 8ב' בחוק). ההוראות החלות על מתן שירותים מכילים בעבודה עם ילדים ונוער (סעיף 11 בחוק) הוחמרו, וכך גם הללים לגבי טיפול משותף במעונות היום לילדים (סעיף 22א בחוק). מימון השירותים הללו כעת באופן שיטתי בפיתוח שירותי סיוע מכילים (סעיפים 77, 78 בחוק) ובתכנון מכיל של שירותי הרווחה לנוער כמשימה עקרונית (סעיף 80 בחוק).
 - במטרה לצמצם, במידת האפשר, את חלוקת הסמכויות הקיימת עד 2028 ואת אי-שילובם של ילדים ובני נוער עם מוגבלות גופנית /או שכלית ומשפחותיהם לפי ספר החוקים הסוציאלי השמיני, לשכנת הרווחה לנוער חייבות להיות מעורבות תמידית בתהליכי תכנון ההשתלבות.
 - זאת ועוד, החל מ-2024 תתאפשר תמיכה נוספת מידי איש קשר מלשכת הרווחה ביעוץ ובליווי תהליך הגשת הבקשה, המעקב ומימוש שירותי התמיכה בהשתלבות.
- בעוד ששירותים מכילים ינתנו עוד לפני אימוץ החוק בדבר חיזוק הילדים והנוער, הראות החוק נתנו לראשונה אור ירוק לתהליך מחייב בפריסה ארצית של התפתחות מתמשכת בכל תחומי הסיוע והפעילות של שירותי הרווחה לילדים ונוער, תוך שילוב דינמי מושיגים ומקצועיים קונקרטיים והתאמתם לעבודה בשטח. עם זאת, נותר צורך לרושם ידע בסיסי נוסף באמצעות מחקרים, בייחוד תוך מעורבות צעירים ובני משפחותיהם, ולפתח הכשרות והשתלמויות מתאימות לאנשי מקצוע בתחום.
- למרות ההתמקדות הנוכחית במחוסמי ההשתלבות הניצבים בפני ילדים ובני נוער עם מוגבלויות, קיימת מודעות ערה בקרב העוסקים בתחום בפועל ובמסגרת הדינמי הפוליטיים (המקצועיים) לצורך להרחיב את עקרון ההכלה ואת המשימות הכרוכות בפיתוח מכיל גם למחוסמים חברתיים אחרים להשתלבות (כמו עוני או הגירה).

לקריאה נוספת

Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (BMFSFJ) (2022): Gemeinsam zum Ziel: Inklusive Kinder- und Jugendhilfe gestalten. Online at <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/alle-meldungen/gemeinsam-zum-ziel-inklusive-kinder-und-jugendhilfe-gestalten-195938> (last accessed: 10 June 2023).

Graßhoff, Günther/Hinken, Florian/Sekler Koralia/Strahl, Benjamin (Hrsg.) (2023): Kinder- und Jugendhilfeplanung inklusiv – Planung und Gestaltung von Angeboten der Kinder- und Jugendhilfe für und mit alle(n). AFET-Eigenverlag.

Von Boetticher, Arne/Kuhn-Zuber, Gabriele (2022): Rehabilitationsrecht; Baden-Baden.